

לרגל מות אבי

אוסף רשימות

אורי יואלי

אוגוסט 2013

לפני כמה חודשים ביקרתי באמסטרדם, לטפל בענייני ירושת אבי. דווקא שם הרשייתי לעצמי לחזור לכתוב אחרי הפסקה ארוכה מדי, לבדוק איך ומה אני זוכר ממנו וממי שאני הייתי בצילו.

כתבתי בלי תכנית מוגדרת, בהפוגות, בהתחלה, אני הייתי במרכז. חשבתי שבאתי לספר על עצמי, וטעיתי. גיליתי שאני רוצה לספר אותו, שעוד יש לי מה להבין. בשבועות האחרונים היה לי יותר זמן והתמודדתי עם הרצון הזה, לספר ולהבין דרך הסיפור, ככל יכולתי.

לאבי קראו דן יואלי, אבל הוא אהב להציג את עצמו בשם יואלי בלבד. טקסט זה מוקדש, כמובן, לזכרו.

לרוץ בשביל אבא

המלון של אבא שלי היה בעצם חדרים מאולתרים להשכרה, חוקיים רק בערך. הבית שלו באמסטרדם היה חיבור של שלושה בניינים עתיקים, עקומים וזעזועים. בקומה התחתונה של אחד מהם הייתה חנות התכשיטים והמתנות, מתוכה ניהל אבי את האופרציה המסובכת שעיקרה לדאוג לכך ששום דבר לא יתמוטט, שלקוחות יבואו וילכו, שהחובות ישולמו, לאט לאט, צריך המון סבלנות, צריך להיות קצת משוגע.

ניסיתי לעבור לגור שם, למה לא בעצם? הייתי בתחילת התמוטטות שתימשך כמה שנים, מנסה להתאושש מזכרונות השירות הצבאי, להמציא עצמי מחדש בארץ אחרת.

גרתי אצל ח', בת זוג שוודית, חצופה ויפה שהייתה לי אז, שעבדה אצל אבא שלי. היא הייתה שוליייה בחנות התכשיטים, חדרנית במלון, זו שעשתה את רוב העבודה הפיזית, סחבה, ניקתה, הקטינה טבעות, עשתה כביסה וקניות, כאלה. אבא שלי רדה בה, חינך והשתמש בה, מכר בחנות, וגר בבניין שמעליה עם בת זוג הולנדית. רק בזכות המקומיות שלה התירה לו העירייה להשכיר חדרים.

העסק הלך טוב. הייתה עונת תיירות ואנשים באו כי שמעו מפה לאוזן, כי ישראלים ידעו שהם יכולים לשלוח את הילדים ליואלי באמסטרדם והוא כבר ידאג שהם לא יסתכּו. בשביל למלא את החדרים האחרים היה לאבא שלי עוד עובד, צעיר מקדוני שמתלבש יפה, עם פרצוף שועלי וחוכמת רחוב, שתמיד חושבים שהפעם אפשר לסמוך עליו. היה לו אלבום עם תמונות של החדרים, והוא היה הולך לתחנת הרכבת, מחכה לתיירים שמגיעים ומנסה

לשכנע אותם להגיע לראות. החדרים היו עסקה הוגנת ומשתלמת, ומה שהובטח הוא שסופק, כך שאנשים היו מרוצים, לרוב. הצעיר הזה היה מקבל עמלה על כל לקוח שהביא, כך שגם הוא היה מרוצה, לרוב.

ולפעמים ממש לא, וגם אבא שלי לא היה ממש שמח ממי שהוא הביא, ואיזה עוד עסקאות ניסה לעשות, ומזה שאי אפשר היה לסמוך עליו ומזל שיש את מי להאשים, ובסוף הוא החליט לפטר אותו, ואפילו קרא לי שאשב איתו במהלך שיחת הפיטורים, אולי אלמד משהו.

אני לא זוכר הרבה מהשיחה הזו, רק את פרצופו של הצעיר המקדוני, שידע שזה מגיע וקיבל עליו את הדין בלי כעס, רק עצב ועיניים מתרוצצות כי צריך להמשיך לשרוד, והוא חייב לחפש ולמצוא את התחנה הבאה, כי כאן זה לא הלך.

ואבא שלי חשב שהיה שקט וסמכותי, אבל היה ברור שלפטר זה לא משהו שהוא עושה הרבה או טוב. ופתאום התברר שהוא בכלל לא דאג למחליף, ומי ימלא את החדרים, וכך הסתבר שבינתיים, עד שימצאו מישהו חדש, אני אעשה את העבודה הזאת, כי מה הבעייה בעצם.

לעבודה קוראים runner, רץ, כי הוא זה שרץ ומביא לבעלי המלונות את הלקוחות. היא באמת לא מסובכת, רק קצת בזוויה במונחים מקומיים, עבודה של זרים ועניים. מחכים מחוץ לתחנת הרכבת, אי אפשר בפנים כי אז זה לא חוקי אבל בחוץ כנראה מותר, וכשמישהו, יחיד זוג או קבוצה, יוצאים עם מזוודות ונראים קצת אבודים צריך לגשת אליהם, ולשאול בטון אדיב אם הם מחפשים אקומודיישן, שזה אומר מקום לישון בשפה יותר מכובדת. ורובם עושים עם הראש תנועה של תעזוב אותי, ובכל מקרה זה צריך להיעשות בלי להטריד, אבל מדי פעם מישהו כן מבין אותך, ואז צריך לספר, ולפאר, ולסחוב להם את התיקים לשם, ולקוות שלא יחשבו שאתה עוד אחד שרוצה

לרמות אותם.

לא הייתי כל כך טוב. חסרה לי החוצפה הראשונית. לא הייתי רעב מספיק. התעקשתי להישאר עם ה'אר יו לוקינג פור אן אקומודיישן' העצי הזה, שחצי מהתיירים גם ככה לא מבינים, מצליח בעיקר להפחיד אותם, מהאנשים שמתנפלים עליהם בעיר הזאת, שמתייחסים אליהם כמו מה שהם, חומר הגלם הבסיסי והנחות של תעשיית התיירות.

אלה שהצלחתי לפנות היו הפשוטים שבהם, הלא חששנים, האופטימיים. יש אנשים כאלה. אר יו לוקינג פור אן אקומודיישן, ואז מבט מופתע ושמה של איך ידעת, טוב שיש השגחה עליונה, כשאני המייצג שלה, התשובה לבעייה שלא ידעו איך לפתור, איפה לישון הלילה. לא היו הרבה מקרים כאלה. לרוב זה היה עוד ועוד מבטים מתעלמים, ולפעמים מזלזלים ממש. הכי גרוע זה לפנות אל מישהו שעונה לך בהולנדית, כשהוא נפגע מכך שאתה לא יודע מה הוא אמר לך בתשובה ומכך שאתה לא הולנדי, מהזרים האלה שלא מתנהגים לפי הכללים ומשתלטים על הרחובות, ושחשבת שהוא עצמו זר, תייר. אין האשמה גרועה יותר.

והאמת שהבנתי והזדהיתי עם אלה שכעסו עלי. באמת לא הייתי צריך להיות שם, צד תיירים ברחבה הפרוצה לרוחות ולגשם של תחנת הרכבת המרכזית. זה לא יפה.

אבא שלי לא הראה את האכזבה שלו ממני באופן בולט מדי. אני חושב שהבין שהעבודה הזו לא ממש מתאימה לי. אפילו בלמכור בחנות התכשיטים והמתנות, שהסחורה בה הייתה בעיקר דברים שנשלחו מהארץ על יד סבתי, אם אבי, הייתי כישלון חרוץ. המשפטים והטקטיקות שעבדו כל כך טוב לאבי, כשנכנסת אישה בדלת לפלרטט, להראות התלהבות, כאילו הנרות הזוהרים מבפנים, פור וון איט לייטס איט גלואוס, הם באמת מאוד יפים,

המשפטים הללו פשוט לא התאימו לי. אני ואבא שלי היינו שונים מאוד. לא הצלחתי לא להחליף אותו ולא להשלים אותו. היה ברור שבשביל למלא את החזרנים צריך רץ מקצועי, לא בן משפחה נטול עבודה.

נראה שח' אהבה אותי בכל מקרה, בלי קשר, שהיא מקבלת את זה שקשה לי למצוא את מקומי. לא ידעתי מה לעשות עם האהבה הפשוטה שלה. לא הכרתי קודם אנשים כמו ח'. היא באה משכונה קשה של עיר קשה, יש כאלה אפילו בסקנדינביה, ורכבה על אופניים משבדיה לאמסטרדם. היו לה קעקוע לוחמני של מסיכת חתול מחוברת מקרעי עור וטבעות בפטמות. היא לא אכלה בשר. היא הייתה שומעת זמרי מחאה שבדים ולהקות שהמוזיקה שלהם נשמעה לי אז רועשת מדי. אבא שלי העביד אותה בפרך, כל מה שרק צריך לעשות, והיא לא חשבה שלהיות בעיר הזאת, לצייד ולצידה, ממש מתאים לי אבל שמחה שאני קרוב אליה.

כשהיה לה זמן וכוח הייתה הולכת לרקוד, לוקחת אותי איתה. אלה היו מסיבות הטכנו הראשונות שהייתי בהן.

לא הבנתי כלום, כנראה שלא הייתי מוכן אל המוזיקה הזאת, אליה. היא הייתה בת גילי אבל הרבה יותר מבוגרת, אישה. התרגשתי יותר מלראות אותה מתכוננת, משתמשת במכונה שעושה את השיער שלה גלי, מאשר מהמוזיקה, מאשר מזה שאני נמצא במסיבת שוליים במועדון באמסטרדם, ומה ששומעים לא דומה למה שאני מכיר.

היא רקדה, אני לא. הבטתי בה מהצד, כולה פיתוי מסוגר בתוך עצמו. מי שרוקדת ככה לעולם לא תהיה שייכת לאף אחד. לא היה לי שום דבר לתת לה ועדיין לא הייתי מוכן ללמוד ממנה.

לה ולאבא שלי היה רומן קצר, פעם, כאשר רק הגיעה לעיר. ואחרי

שהסתיים, כך סיפרה לי, הוא הצליח לשכנע אותה שלהיות יפה זה לא מספיק, שאם תתחיל לעבוד בהנחייתו ילמד אותה כל מה שהוא יודע. היא הסכימה, מתחייבת להשתנות, לקבל עליה את סמכותו המלאה.

גיליתי על הרומן הזה רק אחרי חודשיים בהולנד. בת הזוג שלי ואבא שלי הזדיינו. זה קרה מזמן, אבל בכל זאת.

אני אפילו לא זוכר איך הגיבה, או מה אמר אבי כשהודעתי לו שאני חוזר לארץ. אני מתאר לעצמי שטרדות השגרה, מחר מגיעים אורחים, היום עוזב זוג שעדיין לא שילם, דרשו טיפול. החיים שלהם היו מלאים. זה היה המקום שלהם, וכל השאר היו זרים. גם אני, בעיקר אני, עם החוסר נוחות הזו למכור משהו שאיני מאמין בו. כל כך זר הייתי בעיר התיירות הזו, כל כך בודד הרגשתי מחוץ לתחנת הרכבת, כשגשם מתחיל לרדת ושוטרים מתקרבים. אר יו לוקינג פור אן אקומודיישן?

אוצרות

אבא שלי אהב לחפש אוצרות.

כנראה שהתחיל בזה כבר כשהיה ילד. סבתא שלי סיפרה איך יצא לשוטט בחוף הים של חיפה, באיזור תל שקמונה, מרים כל זכוכית שראה, ואיך כשחזר הביתה גילה בין כל שברי הבקבוקים חותם רומי זעורוי, יפה להפליא, ובו מגולפת אלת האהבה. הוא נתן לה את החותם הזה במתנה, ומאוחר יותר, כשהפך לתכשיטן, שיבץ אותו בטבעת אותה ענדה בגאוה. זה היה אוצר.

למצוא משהו שהיה שם כל הזמן, ורק צריך להרים אותו מהקרקע, לגלותו. ברקע לכל זה היה פחד העוני הרבה יותר מאשר התשוקה לעושר. כי הערך של האוצרות אחריהם חיפש היה תמיד ערטילאי, גדול מכפי שאפשר לדמיין, בעוד שחרדת הדלות, הצורך לחסוך כי מי יודע מה יהיה, היה נוכח וברור. אבא שלי היה קמצן בהווה ועשיר כקורח בעתיד. הוא אהב לחפש אחרי אוצרות ענק שאותם אי אפשר למצוא.

הייתה תקופה בה חיפש אחרי אוצרות שודדי הים היהודים באמריקה הדרומית. היו כאלה, כתבו עליהם אפילו ספר, שילוב של מחקר היסטורי שטחי וסיפור הרפתקאות, שאבי התייחס אליו כאל כתב חידה הממתין לפתרון. הוא השיג צילומי אוויר של קו החוף בפרו, תכנן את הכל לפרטי פרטים, דרכי מילוט והכל, ואסף סביבו חבורה מוזרה שיצאה למסע חיפושים שנמשך חודשיים. כשחזר סיפר שמצאו את האוצר, אבל הוא הוטמן מאחורי חומת אבן במערה שכרגע עוד אי אפשר לחפור בה, ושזה היה מסוכן, מסובך ובעיקר יקר מדי להמשיך. החיפוש הזה ננטש אך לא נשכח לגמרי. זה הפך

לאוצר פוטנציאלי, תעודת ביטוח שכדי לממש אותה צריך רק עוד טיפה עבודה, כי הרי התעלומה כבר נפתרה, ומעכשיו אלו רק קשיים טכניים.

כך היה גם עם אוצרות מגילת הנחושת, שריד מסתורי מתקופת חורבן הבית השני, בו תוארו, לכאורה, מקומות המסתור של אוצרות המקדש. אבי לא היה היחיד שניסה לפתור את תעלומת המגילה, שאף אחד מהרמזים וממראי המקומות בה לא פוענח בבירור, ושאף אחד מאוצרות הענק המתוארים בה לא נמצא. הוא ידע שכולם טועים, שעד עכשיו לא חיפשו טוב מספיק, ושהוא יצליח.

באותה תקופה עבד כמנכ"ל החברה הממשלתית לפיתוח חוף ים המלח, ערד וסדום. הרי מדבר יהודה ונחליו, המצוק המתנשא מעל בקעת ים המלח ואינספור המערות שבו היו המקום בו הוסתר כל העושר האגדי שתואר במגילה, שהבנתה דרשה גם עבודה אינטלקטואלית מאומצת וגם מלאכת חיפוש עקבית ומדוקדקת.

אבי לא היה הרפתקן ובור, אלא מהנדס יצור מוכשר ומיומן, בעל יכולת ניתוח מרשימה ואינטואיציה טכנית יוצאת דופן. מעלות אלו השתלבו בחוסר היכולת שלו להבין או לקבל מגבלות ומוסכמות חברתיות. הוא ניצל את סגולותיו בכדי לחדור לעומקי הטקסט הסתום של המגילה, הוא פתר את סודותיה וכל מה שנשאר הוא לחפור ולהוציא את האוצרות מהקרקע.

הייתי נער צעיר. הערצתי את אבי ובאותו זמן גם זלזלתי בו. לא יכולתי לסרב לו. בזמן חופשת הקיץ, כשבאתי לבקר אותו ביישוב הרפאים בו גר, על גדות ים המלח, מלווה בחבר ילדות שלא ידע לתוך איזו צרה נכנס, אבי החליט להשתמש בנו כחופרים, כמי שיהיו שותפים לניצחון הגדול שלו, מי שיחשפו עבורו, סוף סוף, את האוצר.

בוקר אחד הסייע אותנו בדרך עפר שהתפתלה בצד מצוק ההעתקים, עד מערה שהתאימה בדיוק לאחד התיאורים במגילת הנחושת. איני זוכר כמה כיכרות כסף וזהב היו טמונים שם. חפרנו במקום בו הורה לנו. האבק היה מחניק והאדמה פריכה. היה חם מאוד. הוא לא השאיר לנו מספיק מים. כשחזר לבחון את שעשינו קבע שהשכבה אליה הגענו היא מלאכותית, שמישהו יצק אותה שם בכדי למנוע את הגישה. הוא הבין שלהמשיך יהיה קשה מדי, שזה דורש הקמת מחנה חפירה אמיתי, עם מים, צל ואישורים, כך שנשטנו את המקום הזה והתקדמנו לאתגר הבא.

בלילה בא איתנו לבית הקברות העתיק שליד חורבת קומראן. גם בת הזוג שלו באותה עת התלוותה אלינו, הכל בכדי לעזור. היה לו מגלה מתכות שקנה, יד שנייה ובזול, והוא סימן את מקום החפירה. המון זהב, המון כסף, כלי פולחן מבית המקדש, עושר אינסופי. אבי לא יכול היה לחפור בעצמו כי הייתה לו פריצת דיסק, אבל הוא יכול היה לפקח על העבודה ולהנחות אותה. לפעמים זה חשוב יותר.

הוא הביא אתים ודליים ואנחנו התחלנו לחפור. היה לילה אפל וזה היה טוב, כי ככה קטן הסיכוי שיבחינו בנו. מדי פעם אבי ירד לתוך הבור, בדק במגלה המתכות. היה צריך להעמיק עוד. אוצרות גדולים קבורים עמוק. מילאנו דלי אחרי דלי, העמקנו עד גובה מותנינו, עד גובה כתפינו, האוצר היכה לנו שם, עוד מאמץ קטן.

מתישהו, כשכבר היה קשה להרים את הדליים עד שפת הבור, באו הנמלים. כנראה שפגענו בקן גדול, כי פתאום הופיעו המונים מהן, עוקצות באכזריות, נכנסות לתוך הבגדים, ממלאות את כל הבור.

אבא שלי ניסה בהתחלה לשכנע אותנו שלא נורא, שאלה רק נמלים, אבל הן פרצו מחוץ לבור וטיפסו גם עליו ועל בת זוגו, ואנחנו הצלחנו להימלט

החוצה, ולהוריד את הבגדים ולברוח משם באוויר הלילה הקריר והמנחם. מאוחר יותר, בדרך חזרה, באוטו, כשאנחנו עדיין מתגרדים ומגלים נמלים בודדות שלא הצלחנו לנער, אבי העלה את ההשערה שקן הנמלים הזה לא נמצא שם במקרה, שהן שומרות על האוצר ושצריך להתעקש ולחזור לשם, שהן יתייאשו בסוף. אכזבתי אותו בכך שסירבתי.

לא חזרנו. האוצר הזה נשאר במקומו, ממתין לחופרים אמיצים יותר, ואבי המשיך לחפש אחרי אוצרות אחרים. הוא אהב לחפש אוצרות.

הנכה שהייתי

באחד ממקומות האיחסון שבניתי בביתי, ספק עליית גג, ספק בוידם, שמורה חגורת הגב אותה לבשתי כשהייתי נער. למרות שאין כל סיכוי שאשתמש בה שוב אי פעם לא הצלחתי לזרוק אותה באף אחת מהסלקציות שהעברתי את חפצי. חשוב לי לדעת שהחגורה שם. להיפרד ממנה, להשליך אותה, פירושו גם להשליך ולהיפרד מחלק מעצמי. כנראה שאיני מוכן לכך.

את הגב הכפוף ירשתי מסבי האהוב, אבי אימי. לו היה גבנון של ממש, שריד מהתקופה בה היה חלוץ צעיר בפלסטינה, שאילץ את גופו העדין לעבוד מעבר ליכולתיו. הגבנון הזה היה תמרור האזהרה שניצב מולי בילדותי. עמוד ישר, תזדקף, משהו לא בסדר עם הגב של הילד. הייתי חלש ועקום, פגום.

לאימא שלי הייתה חברה, פיזיותרפיסטית טובה ומנוסה, והיא לקחה את אחותי ואותי אליה, שתבדוק איך אפשר לתקן אותנו. זה היה מביך מאוד, להיבדק לעיני שלושתן, תתכופף לאט לאט, בתחתונים בסלון ביתה התל-אביבי, שכמוהו לא היכרתי אז, אבל היא פסקה שהמצב לא נורא וקצבה לי כמה תרגילים שלא הקפדתי על ביצועם. המשכתי להיות כפוף. גידלתי שיער ארוך ופרוע. התחלתי להתאמן בקבוצת אתלטיקה. גיליתי שגופי יודע ויכול לרוץ, שאני מסוגל להינות ולזכות בהערכה בזכותו. הפכתי מילד לנער. זה היה מוזר ומפחיד, אבל גם מרגש, היכרות מהוססת ומאתגרת, מלאת עימותים ומהמורות, עם אני חדש.

הגב העקום של סבי מנע ממנו מלהיות חלוץ אמיתי, כזה שסוחב דליי צבע ולבנים במעלה פיגומי בנייה. במקום זה הפך לפקיד בבית החולים 'הדסה' שבירושלים, ומאחר שהיה איש מוכשר, ישר וחרוץ התקדם במהירות עד

שמונה למנהל האספקה של בית החולים. כשהגיע זמנה של אימי ללדת אותי נסעה במיוחד מבאר שבע לבית החולים הזה, של אביה, כי רק עליו אפשר לסמוך. גם אחרי שפרש לגמלאות המשיך להאמין שלכל בעיה רפואית רצינית זו הכתובת הרצינית היחידה. הגב העקום של הילד הייתה בעיה כזו. שלחו אותי לראות אורתופד, מומחה. מומחים טובים בלפתור בעיות.

האורתופדיה אז, ואולי גם היום, הייתה מבוססת על מדידות מדויקות, זוויות ואורכים, מעלות ומילימטרים. צולמתי ברנטגן, ועל הצילום הזה, פורטרט העצמות והאיברים הפנימיים שלי, שלמרות שהיה תעתיק גופי לא היה ביני לבינו שום דמיון, סימן הדוקטור קווים צבעוניים, מדד והחליט. חגורת גב מסוג 'מילווקי', על שם העיר בארצות הברית בה נמצא בית החולים שפיתח ושיכלל את שיטת הטיפול הזו, קיבוע עמוד השדרה באמצעות שלד פלסטיק ומתכת חימוני, אילוץ שלו להתיישר. זה נראה מאוד הגיוני, אז. אם הגב כפוף אז צריך לישר אותו.

נשלחתי למכון שהתמחה בייצור החגורות הללו, שם יצקו בגבס את אגן הירכיים שלי. נשענתי בעמידה על מתקן עליו הנחתי את ידי בשעה שהטכנאי הדתי כרך סביבי את תחבושות הגבס. לקח זמן עד שהתקשו. הרגלתי את עצמי למגען, לקשיחות הזו שאאלץ להסתגל אליה. נקבע זמן בו אגיע לאסוף את החגורה המוכנה. עדיין לא הבנתי איך זה הולך להיות.

מתשליל אגן הירכיים שלי יצקו במכון בסיס מפלסטיק קשיח בצבע ורוד גוף, שמשתחלים אליו בקושי ושנרכס מאחור. ממנו יצאו מוטות אלומיניום, שניים מאחור ואחד מלפנים, שהסתיימו בקולר צוואר שנעל בבורג בעורף. בשכמות היו שתי כריות שמנעו מגע ישיר בין המתכת לעור. זו הייתה החגורה שלי, הסד שבתוכו נועדתי לבלות 23 שעות מכל יממה עד שהדוקטור יפסוק שהזוויות בעמוד השדרה שלי מתאימות לנורמה, והצליחו

לתקן אותי. קראתי לה יוסף.

אני לא זוכר הרבה מהזמן בו התחלתי ללבוש את יוסף. ברור שזה היה קשה. נאלצתי להפסיק לרוץ. החיכוך של החגורה עם עצמות האגן שלי יצר שם שפשוף שהזדהם, שבער והגיר מוגלה. גופיות שלבשתי מתחת לחגורה החמיצו מזיעה. שערי היה נתפס בבורג העורף של החגורה ובכדי לשחרר אותו הייתי מרכין את ראשי בתנועה חדה שתלשה את השערות. יכולתי לישון רק על הגב, והקולר מנע כל אפשרות להרפות את מנח הראש ולהרגע. כל הזמן כאב לי.

החגורה נועדה לעמידה או לישיבה זקופה. בכל מצב אחר הייתה מטפסת למעלה, כופה עלי לכופף את ראשי לאחור. נסיעה במכונית, ובמיוחד במושב האחורי, הייתה קשה במיוחד. פעם נאלצתי לנסוע במונית שירות לירושלים. התנוחה היחידה לה הייתי מסוגל כפתה עלי להביט כל הדרך על מפשיר האדים שבחלון האחורי, אבל לא ביקשתי מנוסעים אחרים להחליף איתי מקום. אני חושב שכמעט שלא התלוננתי. קיבלתי את החגורה כגזרת גורל, כרע הכרחי. הבטיחו לי שזו רק נכות זמנית.

בינתיים, יוסף ואני היינו קרובים כל כך עד שלפעמים היטשטשו בינינו הגבולות, ולא היה ברור אם אני לובש אותו או הוא אותי. הזרות הגופנית, הכאב המתמיד, השונות החיצונית, הסד המגביל, כל אלה היו רגשות טבעיים לגמרי עבורי, מייצגים ומלווים את התבגרותי. הייתי שונה ומוזר, למי שהביט בי מבחוץ, לאנשים שהציעו לפנות לי מקום כשנסעתי באוטובוס, אבל גם לעצמי.

למדתי להתעלם מהמבטים המרחמים, להסתכל מעליהם. פיתחתי הומור ציני ומתנשא. שנאתי את גופי, לא נתתי לאיש לאהוב אותי. אהבתי בכפייתיות, בכוח ובעקשנות נערה שלא יכלה או רצתה להחזיר לי דבר, שהציעה לי

לראות פסיכולוג אחרי שניסיתי להתוודות בפניה. קינאתי במי שנראה לי שחייו קלים ונטולי דאגות. ראיתי המון סרטים, כתבתי. אני יודע שהתקופה הזו הפכה אותי למי שאני היום, אבל שהייתי אחר מאוד, אז.

את רוב שנות התיכון עברתי כך. ההגורה ניוונה את שרירי הגב שלי וזוויות עמוד השדרה שלי השתנו בהתאם. כל כמה חודשים הייתי נשלח לצילום רנטגן ופענוח נוסף, במרפאת חוץ של 'הדסה' באגף של בית חולים אורטופדי לילדים בירושלים. שם היו נכים אמיתיים, לא זמניים כמוני, בכיסאות גלגלים ומתקני גוף משונים למראה. חלקם הגדול גר שם, מורחק מהעולם למקום הזה, בשולי שכונה שולית, בקצה הכביש. זה לא היה מקום עצוב, ובכל זאת הרגשתי שם לא בנוח. אני הייתי רק אורח, מציצן. בסוף הביקורת הרופא היה מודיע על המשך הטיפול. זמני ההפוגה מלבישת החגורה גדלו, משעה ביום לשעתיים, לארבע, ללילה שלם. איני זוכר את הפגישה בה בישר לי שזהו, שהגב שלי הפך לכפוף במידה ואני יכול להפסיק ללבוש את יוסף. בטח שמחתי.

אני לא זוכר דבר שקושר בין אבא שלי לאף אחד מזכרונות הזמן הזה, כאילו לא היה לו כל חלק בילדותי. אני חושב שהתבייש בי, שהשונות שלי הביכה אותו.

חזרתי להיות כפוף בצבא, שם לא דיווחתי על חגורת הגב בכדי שלא יפגעו סיכויי להוכיח את גבריותי באמצעות שירות קרבי. הנזקים שנגרמו מניוון שרירי הגב שנכפה עלי חלפו רק אחרי שנים של תרגול פילאטיס. הגב שלי חזק עכשיו, וכמעט ולא כואב. שיטת הטיפול הזו נזנחה בינתיים, כאשר הסתבר שהיא גורמת ליותר נזק מאשר תועלת. החגורות האלה, שפעם אפשר היה לראות מתבגרים לובשים אותן, נעלמו. ובכל זאת לא זרקתי את יוסף.

אולי כי הוא שריד ממשי למי שהייתי, לתקופה משמעותית, גם אם לא טובה.
אולי הוא הוכחה, אולי תירוץ. כנראה שקשה לי להיפרד ממנה, ממנו,
מזיכרון הזמן הזה, מהנכה שהייתי.

החלומות של הראש הקטוע

גדלתי בדירות שכורות, כאלה שעוזבים כל שנה שנתיים, ולמרות מאמציה של אימי לשמור על תחושת יציבות תפשתי עצמי כנווד שלא מתוך בחירה. הורי עזבו את דימונה ועברו לרמת השרון בחופש הגדול שבסוף כיתה ב', ואני האמנתי שאז הכל התחיל להתקלקל. בדימונה היה לנו בית, היו לי חברים, הייתה קהילה. כך זכרתי את זה, כגן עדן אבוד. שנים אחרי המעבר עוד חשבתי שכשאגדל אשוב לשם, שאני בעצם דימונאי בגלות. סיכת מתכת קטנה עם סמל העיר הייתה אחד מאוצרותי, והקפדתי לתלות או להסתיר אותה במקום חשוב בכל בית חדש אליו עברנו.

לאחר גירושי הורי לא היה לאבי בית משלו. במשך שנים מספר חי בדירתה של בת זוגו החדשה ולאחר שנפרדו החליף מקומות מגורים בהתאם להזדמנויות שנקרו בדרכו. אני זוכר שפעם שכר דירת גג קטנה ברחוב דיזינגוף, לא רחוק מאחת מהגלריות לתכשיטים שניהל. היה שם כלוב עם תוכי שפסולת הגרעינים שפיצה נערמה על השטיח מקיר לקיר. הוא לא נשאר שם הרבה זמן. אבי חשב שהוא אדם עצמאי, שיכול להסתדר לבד ובכל מצב. למעשה היה תלוי לחלוטין בנשים השונות שטיפלו בו. מערכות היחסים שניהל סיפקו לו בתים מתחלפים, יציבים לגמרי למראית עין, בעלי מסורות, מנהגים ומאכלים קבועים, שהיו מתפוגגים, אפילו לא הופכים לזיכרון אלא מודחקים ונשכחים, ברגע שהיה עובר הלאה.

גם מעברי הקריירה שלו היו כאלה, קיצוניים, כשהוא ממציא את עצמו מחדש בכל פעם. התגאיתי לספר על השינויים שעבר לכל מי שהיה מוכן לשמוע. איך היה מהנדס בכור האטומי, ואחראי ייצור במפעל טקסטיל גדול, 'כיתן דימונה', זכרתי במעומעם איך הייתה שם פעם שריפה, ואיך חזר

הביתה בבוקר, מריח מעשן וסיגריות, ואיך עבר ל- 'תדיראן', ואיך עזב את כל זה, והתחיל לעצב ולייצר תכשיטים, מקים רשת חנויות שמנתה בשיאה ארבע גלריות ובית מלאכה גדול. הוא לימד את עצמו ולמד מעובדיו איך להיות צורף, מנצל את הידע שצבר כמהנדס כדי לפתח שיטות תכשיטנות ייחודיות וחדשניות. הוא ידע להתאים לאנשים, ובעיקר לנשים, תכשיטים שאהבו, שהחמיאו להן. הוא אהב למכור. מבחוץ היה נראה כאילו הוא מתבלבל בין מכירה לפלרטוט. אבל אני חושב שהוא לא היה מסוגל שלא לפלרטט, שזה היה חלק מטבעו.

מתישהו עזב גם את זה. רשת החנויות התרחבה יותר מדי בדיוק כשהתחילה האינתיפאדה הראשונה ותיירים הפסיקו לבוא. הגלריות נסגרו. בבעלותו נשארו רק מבנה ביפו העתיקה שבקומת הקרקע שלו הייתה הגלריה הוותיקה ביותר שפתח ובקומה השנייה בית המלאכה הנטוש. זה היה בסמטת מזל דגים, מול מועדון סגור בשם סאן סיטי. הוא עצמו גר עכשיו בערד, עם בת זוג חדשה, מנסה לפתח רהיטים בהם משולבים ויטראזיים ועציצים. היו לו תוכניות גדולות לגבי זה. סבי, אבי אימי, אשר ליווה אותה תוך כדי תהליך הגירושים הקשה ותמך בה בכל פעם שלא העביר את תשלומי המזונות, נהג לתאר את התנהלותו של אבי באמצעות ביטוי שמקורו, מן הסתם, יידישאי, 'החלומות של הראש הקטוע'. אבל ההתלהבות של אבי וביטחונו העצמי היו משכרים ואני האמנתי לגמרי בתמונות העתיד המזהיר שתיאר, במפעלי הענק שיקים יום אחד. הוא לא יכול היה להיכשל.

אני, בינתיים, גמרתי את התיכון. נשאר עוד זמן עד גיוסי לצבא, ופתאום, אחרי שירדה ממני חגורת הגב, דברים התחילו לקרות. קיבלתי רשיון נהיגה. נערה שהכרתי מתקופת בית הספר פיתתה אותי. התאהבתי בה מייד. לראשונה בחיי הייתה לי חברה. אבי, שכבר דאג שמשוהו לא בסדר עם הילד,

ושלא ירשתי את אהבת הנשים שלו, היה מאוד גאה בי. בדיוק עברנו, אמי, אחותי ואני, לדירה קטנה שקנתה כחלק מהסכם הגירושים, ושעד עכשיו הייתה מושכרת. לא היה שם חדר עבורי ואבי הציע שאכשיר את בית המלאכה הסגור ביפו כמקום מגורים. כך יהיה לי בית משלי שאוכל לחלוק עם בת זוג.

יפו העתיקה היא העיר הערבית ההרוסה והנטושה, ששופצה ונבנתה מחדש בכדי לשמש מושבת אמנים תיירותית. לא היו תיירים ולא אמנים כשהתחלתי לשפץ. זו הייתה עיר רפאים נטולת דיירים. הרגשתי כמגלה עולמות בארץ לא נושבת.

בעזרת חבר שהסכים לעזור לי בניתי מטבח מקורות עץ שמצאתי. קשת בטון מוגבהת שמשה כמשטח שינה. מסבי וסבתי קיבלתי שטיח ארוג, אדום כהה. העברתי לשם את חפצי, את הספרים שצברתי, מזכרות וכלי עבודה. החברה החדשה שלי באה לבקר אותי. ישנו שם יחד. איבדתי את בתולי. אהבתי אותה מאוד. בשוק החלפנים שליד כיכר השעון היה מוכר מרק זקן שבחנותו נהגתי לאכול. כשהתפורר הקיר שיצר את קשת הבטון גיליתי שחומר המילוי בו השתמשו היה עיתונים משנת בנייתה, 1964, שהקשת היפואית האותנטית הייתה בעצם יצירה של המשפצים הישראלים. לא הקדשתי לזה הרבה תשומת לב, אז, לדיירים המקוריים, שהפכו פליטים ב-1948, שאבי סיפר לי איך פעם, כשהגלריה עוד פעלה, בא מישהו מהם לבקר, לראות איך שינו את בית ילדותו. הייתי עסוק בלהפוך את המקום לשלי, בלהתכונן לגיוס. נתתי לחברתי החדשה מפתח. זה היה צריך להיות הבית המשותף שלנו, מקום מפלט לי ולהי בן נזדיין ונאהב כשאחזור מהצבא.

החלומות של הראש הקטוע. התגייסתי. כשחזרתי מהטירונות הייתי עייף כל כך עד שלפעמים נרדמתי באוטובוס בעמידה, מתעורר רק בתחנה המרכזית

של הרצליה. החובות של אבי תפחו והוא התחיל לשנוא את המקום הזה, המדינה, שבה לא נותנים לחיות, שרק לוקחת בלי לתת בחזרה. הוא הודיע לי שאם אמות בצבא הוא יהרוג את אריק שרון כנקמה. הוא התחיל לבדוק לאן יוכל לברוח, איך יצליח לשקם את עתידו הכלכלי.

החזקתי בתמונותיה של חברה שלי במקום בטוח, לא הראיתי אותן לאף אחד. היא באה לבקר אותי בבסיס הטירונות בקציעות. התחבקנו. הייתי גאה ונבוך להציג אותה, הרגשתי שהיא מתרחקת ממני. כמעט לא ביקרתי בבית ביפו. הוא היה רחוק מדי וקשה לתחזוקה, הטיח שעל הקירות מתפורר כל הזמן ודורש ניקיון ושיפוץ יסודי שלא היה לי זמן לעשות.

אביה של חברתי היה פרופסור, והוא התקבל לשנת שבתון באוניברסיטה בלונדון. היא הייתה רקדנית, והחליטה לדחות את גיוסה לצבא ולנסוע לשם עם משפחתה, וללמוד בבית ספר למחול מודרני. כל זה קרה מהר, ואני התעדכנתי בחופשות סוף השבוע החטופות, בהן אי אפשר היה להספיק כלום. לא נורא, כלום לא יקרה, היא תשמור לי אמונים, אני אחכה לה. הפכתי לתלוי בה. מעטפת תמונותיה הייתה נחמה, העניקה לי תחושת שייכות בתוך הניכור והקשיים הפיזיים והנפשיים של הטירונות.

טירונות היחידה הסתיימה במסע של 120 ק"מ. במשך 37 שעות הלכנו, מערד לצאלים ומשם למשמר הנגב, בסיס הקבע של היחידה בה שירתתי אליו הגענו לראשונה. סוף השבוע הזה היה ההזדמנות האחרונה שלנו להפגש לפני שתיסע. אחרי שקיבלנו כומתה סגולה, בסוף מסדר בו כל אחד מאיתנו ספג גם ספק טפיחה ספק אגרוף מטלטל בחזה, חיות אתם, כל הכבוד וברוכים הבאים ליחידה, בטלפון הביתה, למדתי שגם אבא שלי נסע, אבל זה פחות עניין אותי, אז. מול סיכוי שאשאר שבת ולא אראה אותה התמוטטתי בהתקף בכי ונשימת יתר שלא הצלחתי לעצור. כמה לא גברי מצדי. אבל בסוף

שחררו אותי. הייתי כולי שפשפת וערגה.

נפגשנו במועדון 'רוקסן'. הייתה הופעה, היה רעש, אבל איני זוכר הרבה. היו שם עוד חברים שלה, שגם מהם הייתה צריכה להיפרד. בטח הבטחנו זה לזה דברים שלא קיימנו. במהלך סוף השבוע, אחרי שנסעה, למדתי שאבי מכר את בניין הגלריה ביפו, במזומן ובזול, מהר מהר ובסוד, לקח את הכסף וברח עם בת זוגו וילדתה הקטנה להולנד, לאמסטרדם, להתחיל שם מחדש. רוב החפצים מהדירה ששיפצתי נארזו על ידי סבתי ונשלחו בארגזים לערד, למחסן בבית אותו נטש אבי. את רובם לא ראיתי עוד. אני חושב שגם סיכת המתכת בצורת סמל העיר דימונה נעלמה אז.

אותה חברה ראשונה שהייתה לי התגלתה, שנים אחר כך, כלסביית. אבי חזר ארצה רק שלוש עשרה שנים מאוחר יותר, והיה גולה, זר כאן בדיוק כמו שהיה בהולנד. סלחתי לו ולה על שנטשו אותי, הפכתי לאדם שנצמד לאזור ומקום מגוריו, חולם בקטן. לבת זוגי ולי יש בית, משפחה, אהבה טובה ומספקת. אני גאה ושמח מאוד בכך.

לא כדאי לסמוך עלי

אני חושב שכנראה הסיבה שאי אפשר לסמוך עלי היא שאבי תמיד סמך עלי יותר מדי. ותמיד אכזבתי אותו, תמיד לא הצלחתי למלא את האחריות שהטיל עלי. כך הפכתי להבטחה מוחמצת נצחית. זו הייתה עמדה לתפוס, תפקיד למלא בתוך תיאטרון התפקידים המשפחתי, שיקוף של דמותו שלו.

הוא היה גאה מאוד ביכולת ההתמצאות שלי, באיך שאני יודע לנווט ולמצוא את דרכי. היה לו ברור שאיש הטבע הזה, מי שהייתי בעיניו, הוא תוצר ישיר של מה שלימד אותי, של מי שהוא בעצם. הוא הרגיש שותף בהישגים וביכולות שלי, והשותפות הזו העניקה לו בעלות מסוימת על האופן בו השתמשתי בהן.

הוא העניק לי תפקידים, בחייו ובכלל, עשה בשבילי תוכניות שבשביל להגשים אותן היה עלי להשתנות רק קצת, משהו קטן ואז הכל יהיה בסדר. במקביל חיבל בסיכוי של התכניות האלה לצאת לפועל בכך שמילא את הצד שלו בהן, היוזם, המסייע, השותף הסמוי, באופן שלומיאלי ובלתי עקבי. תמיד הבטיח מה שלא יכול היה לקיים. תמיד דרש ממני להבטיח לו, תמיד הצהיר שהבטחה שלי מספיקה לו להכל, שאם התחייבתי, שאם אני אומר, אעשה. ואז הוא אכזב אותי ואני אכזבתי אותו, וקצת זמן עבר, ושוב היו לו תוכניות חדשות, ושוב היה לי מקום בהן, ושוב התחלנו.

תוך כדי העשור האבוד שלי, זה שבא אחרי הניסיון הכושל שלי לעבור לגור בהולנד, דאג לי, לא היה בטוח מה קורה עם הילד. הוא עדיין חי אז באמסטרדם, מתפרנס מעבודה קשה ומייגעת, שיש בה התחייבות לשגרה מייאשת, מוכר בחנות תכשיטים ומזכרות, בעל חנות זעיר ובעל תושייה, עם

חלומות גדולים ומציאות אפורה.

הוא חשב, הוא היה בטוח, שהוא בונה מציאות חדשה גם עבורנו, שהמעבר שלו להולנד, שהגלות שגזר על עצמו, שעבודת הפרך שהתלוותה לה, פירושה היא שגם עלינו לגלות, שהעמיד המשפחתי נמצא באמסטרדם. גם אחותי חיה שנתיים אצלו, בצלו. הוא אכזב אותה. אי אפשר היה לסמוך עליו והיא הייתה צעירה מדי. מבחינתו, אי אפשר היה לסמוך עליה. מבחינתו לעולם לא נטש, אף פעם לא עזב, אף פעם נמנע מלקיים מה שהבטיח. מבחינתו היה אבא טוב, שכל שעשה היה עבור ילדיו.

אותי ניסה לנהל מרחוק, או דרך שיחות רציניות להן היה מזמין אותי כאשר ביקרתי אצלו. תמיד חלף בין השיחות האלה פרק זמן משמעותי, תמיד קרו דברים בין לבין ותמיד בעצם לא קרה כלום.

הייתי צריך לספר לו על חיי, להציג אותם כך שיקבל אותם. היינו מעשנים בשרשרת ושותים קפה אחרי קפה. אף פעם לא היה לי נוח. כשעישנתי יותר מדי וגמרתי את הקופסה שהבאתי היה מציע לי משלו.

הוא היה מנופף בידו למלצרית, קולני כשצריך להיות שקט, דמות שאי אפשר היה להתעלם ממנה. הוא היה הזר המקומי. אני חושב שלא הבנתי אז כמה המצב הזה, שיחת אב בן, הוא מוזר עבורו. הוא לא ידע להתנהג. ההסטוריה שלו, האבא הבלתי נוכח שלו, ילדותו הבלתי נסבלת, הייתה סיבה ותירוץ מספיק. בגללה סלחתי לו. ידעתי והשלמתי עם כך שהוא הבין את האבהות דרך עיניו שלו. הוא לא התכוון להרע ולא היה מסוגל להשתנות.

תמיד, אחרי שהתיישבנו והזמנו, והצתנו סיגריה, במין משחק חצי רשמי, כמו פגישת עבודה שצריך לקבל מסקנות בסופה, ביקש שאספר לו מה התכניות שלי. למדתי להציג משנה סדורה, תכנית חומש, איפה אני רואה עצמי עוד כך

וכך זמן. על ההווה נגזר להיות משרת של תבנית העל, נסבל ולא נהנתני. ההנאה בהווה התקבלה מכך שאותה מטרה גדולה, תהיה אשר תהיה, התקרבה צעד קטן אל הגשמתה. כך הוא חי עכשיו וזה מה שרצה לשמוע שאני עושה.

הוא רצה שאהיה עצמאי, לא עשיר אלא עומד ברשות עצמו. בכל פעם שביקשתי ממנו עזרה כספית זה היה כשלוך הדדי. לפעמים הוא הציע לעזור, כחלק ממהלך שינוי אליו התחייבתי. אז הפך למשקיע שציפה לדין וחשבון על התקדמות התהליך. תמיד הייתי צריך למנות מולו את הוצאותי, להוכיח את הצורך. היו דברים, הוצאות, שאסור היה לי לספר עליהם. חובות עבר שגררתי, סודות שהסתרתי מפניו. פחדתי להתפס. אף פעם לא זכרתי בדיוק מה סיפרתי לו ומה לא, מי הוא חושב שאני.

כמובן שאף פעם לא סיפרתי לו את כל האמת. גם רגעי הווידוי המשמעותיים ביותר היו בעצם מחושבים ומוגבלים. לא רצייתי שיכעס עלי. האכזבה שלו ממני, למרות שהתרגלתי אליה, עדיין כאבה. רגע, אגיד זאת שוב, אחרת, לא רצייתי לוותר על תחושת הגאווה שלו בי, פחדתי לסכן אותה בשם הכנות.

אחרי שפרסמתי ספר נהייתי בעיניו לסופר. הוא חשב שזה מקצוע, שאפשר להרוויח מזה כסף. לפעמים הייתי מורה, אבל בזה אין הרבה פרנסה. לפעמים הייתי צריך לעבור לגור אצלו, להצטרף לעסק, כי צריך לחשוב על העתיד.

לפעמים חלמתי איתו. הייתה שנה שבה הציע לי לפתוח בית קפה בחנות זעירה שהתפתה בקומת המסד של הבניין שבבעלותו. תכננתי את בית הקפה הזה לפרטי פרטים, איך אפשר יהיה לחפור עוד קצת בתוך היסודות העתיקים וכך להוסיף עוד קומה, איך זה יהיה מרכז של גולים, אי של תרבות עברית מתנגדת במרכז אמסטרדם. דמיינתי את עצמי כמנהל בית הקפה הזה. אם הייתי עובד קשה יכולתי להרוויח הרבה כסף. אז יכולתי, תוך שנים

בודדות של התחייבות נחושה, לעמוד ברשות עצמי. הוא היה צריך לברר אם זה אפשרי. עזבתי עבודה בשביל החלום הזה, שאיני זוכר בדיוק כיצד התפוגג. אני חושב שתוכניותיו של אבי השתנו. נולד לו ילד, חצי אח לאחותי ולי. אבל בכל מקרה, בית הקפה הזה לעולם לא היה זוכה לאישור הפעלה מהעירייה. זה היה משחק בכאילו, מההתחלה, חלום של ראש קטוע.

סלחתי לו, כמובן. ידעתי שלא רק הוא, אלא גם אני, לא התכוונו באמת. שלשינו היו כוונות טובות שלא גובו בכל המעשים ההכרחיים. את העבודה הזו בכל מקרה הייתי צריך לעזוב. עדיף אבא שאוהבים מאשר לכעוס סתם.

היו לו עוד חלומות כאלה. להקים, על שטח של בסיס סובייטי נטוש בברלין, כיפת חממה ענקית ובתוכה מלון ומבני מגורים המתקיימים בסביבה מלאכותית וטרופית. פארק מיניאטורות הכולל העתקים של מאה המבנים המפורסמים ביותר באירופה, כשאני הייתי צריך להיות מי שנוסע לתעד את הבניינים הללו, עסק של קניית קרמיקה צבעונית בהולנד ומכירתה בשוקי פשפשים באנגליה, השקעות שונות ומשונות. בפועל מכר בחנות והשכיר חדרים.

הוא אף פעם לא עשה דברים לא חוקיים, רק לא ידע את הכללים. חוסר הידיעה הזה אפשר מרווח יצירתי עצום בין המותר והאסור, האפשרי והמופרך. כשהתגלו החוקים היה נתקף בתחושת חוסר צדק בסיסית, לא מבין מה ההגיון פה. אני חושב שהיה תמים, ושלמרות תפישתו העצמית המחושבת והאנליטית, תמיד העדיף להאמין בסיפור מבעובדות. אני חושב שלא מעט אנשים ניצלו את התמימות הזו.

כאשר התחלתי ללמוד באוניברסיטה, בגיל מאוחר מדי, כי אני הרי אוטודידקט ומלמד בעצמי ומי צריך את זה בכלל, סייע לי בתשלום שכר הלימוד. התחייבתי בפניו שאמשיך עד הסוף והוא שמח בכך. הסטוריון זה

מקצוע, הצלחתי לשכנע אותו. לא מרוויחים הרבה אבל זה מקצוע טוב. אז גם אוכל לכתוב ספרים על דברים שהיו. הוא היה אומר לי מה כדאי לי לחקור, על מה אני צריך לכתוב. הוא היה בטוח שאעמוד בהתחייבות הזו.

הסיפור יותר חשוב מהעובדות. החלומות משקיטים את כאבי הפנטום של הקטיעה. במובנים רבים אני אכן בן דמותו, שיקוף של אבי.

אי אפשר לסמוך עלי, אבל אני מלא כוונות טובות. אני מאלתר את דרכי בתוך עולם שאיני מבין לגמרי, בו תמיד רוצים ממני יותר מאשר אני מסוגל לתת. הרבה מדי פעמים אכזבתי את מי שהאמין בי. ככה זה, אני בן של אבא שלי.

העניין הזה עם הנשים

נהגתי להתהדר בכך שאני דור חמישי למשפחות הרוסות. שאבתי מזה כוח, מהיכולת להציג את עצמי כבעל תירוץ גנטי, טבוע באני בצורה שאין יכולת לוותר עליו, להיות דפוק בעניין הזה. בשביל זה המצאתי עובדות מפקפקות, מספר בביטחון לכל מי שרצה לשמוע שכבר האבא של סבא של סבא שלי התגרש ונטש, ומאז לא ניתקה השרשרת. חלק מזה היה ודאי נכון.

סיפור הילדות של אבי בצל גירושי הוריו תמיד היה שם. פרטים שונים נוספו לו כל העת, אבל הוא מעולם לא סופר במלואו. היו לו צדדים רבים, וכל אחד מהם ראה אותו אחרת. אבי תפש עצמו כקורבן. הוא לא סלח.

הוריו נפרדו וכל אחד מהם נישא מחדש, כך שלי היו, כשגדלתי, שלושה סבים וסבתות. גם בזה התגאיתי. זה היה יוצא דופן ומעורר סקרנות, זה הפך אותי למיוחד. סבי וסבתי לא דיברו זה עם זה. אסור היה להזכיר את קיומם בבית האחר. במפגשים המשפחתיים הספורים הם לא רק התעלמו אלא שנאו מכל הלב. הם היו שונים מאוד.

בילדותי אבי ניסה לרצות את אביו. ביקורנו המשותפים, המשפחתיים אצלו היו מסודרים ותכופים. היה לו מה להוכיח. הכעס, שכנראה היה שם תמיד, נחשף רק שהתבגרתי, ולמרות שהיה צודק הפתיע אותי בנחרצות ובכך שרק התגבר. אבי תפש את עצמו כמי שעומד בהתייבויותיו, כמי שלא נתן לקשיים להכריע אותו. חלק משמעותי מתחושת ההישג הזו נגזר מאיך שחשב שהתמודד עם משא ילדותו. הוא ניצח את אביו בכך שלמד לא לצפות ממנו לדבר.

הם נפרדו כשהיה בן שנתיים, בפלסטינה של אחרי מלחמת העולם ולפני 48,

וסבתי הייתה אם חד הורית לילד בן ארבע בזמן מלחמת העצמאות, נושאת אותו במשוריינים, מבשלת במחנות צבא. סבי היה קצין חשוב, מפקד שירות המפות והציילומים, אחראי על תיעוד המלחמה, תורם משמעותי לנצחון בה. הוא התחתן מחדש עם פסלת יפה שהייתה חיילת בפיקודו. מאוחר יותר נולד להם ילד והם נסעו לשווייץ, שם למד סבי והפך לדוקטור. כנראה שסבתי עברה לגור עם אבי בפנימייה לילדים נטושים, שם עבדה כמבשלת. היא תמיד הייתה ענייה ומרירה.

על עניין הפנימייה למדתי רק בבגרותי, אחרי שאבי חזר לארץ. נסענו יחד בהוד השרון או רעננה, איני זוכר בדיוק ואיני זוכר למה, והוא הצביע על המקום בו גדל אבל לא סיפר שום דבר נוסף.

גם אחרי שחזר לארץ סבי, שננטש בעצמו על ידי אביו, לא ידע איך עושים את זה, לא התאמץ במיוחד, זלזל באבי ובמי שהפך להיות. ובכל זאת, אבי בחר בשם משפחתו של אביו כשמו. אף פעם לא באמת הבנתי את זה.

לאבי היה קסם אישי והוא היה מוכשר מאוד. הוא היה גבר יפה, גבוה, ממנו אי אפשר להתעלם. ידעתי את זה, ראיתי איך הגיב אליו העולם, איך הגיבו אליו הנשים בעולם. קינאתי בו על ביטחונו העצמי שנראה מופרז לעתים, הובכתי מביטוי הפומבי של הבטחון הזה. לידו הייתי תמיד בצל, מי שצריך ללמוד, לחקות בדיוק. לא הייתה דרך להתנגד אליו. הוא סחט מחמאות, דרש וקיבל תשומת לב. אי אפשר היה לא לרצות להיות כמוהו.

תמיד היו לו עצות. כל מה שסיפרת לו הפך לבעיה שאותה רק הוא מסוגל לפתור. הפתרונות האלה היו לוגיים, מצעד לצעד, מפעולה לפעולה, ותמיד הייתה בהם נקודה עיוורת, התעלמות ממהו שבעצם משנה הכל. למדתי להסתיר מפניו את כל מה שקשור לעניינים שלי עם נשים. הביקורת שלו,

המחמאות שלו, בחרתי להתעלם מהן, כי מה הוא מבין בכלל.

הורי התגרשו כשהייתי בן 9. איני זוכר מזה הרבה, ותמיד חשבתי שזה היה לטובה. אני עדיין חושב כך. חיים לצידו נראים לי כחוויה קשה, שאין אישה שהצליחה לעמוד בהם לאורך זמן. מכולן גבה מחיר, מכולן דרש לעשות דברים, בשבילו ובשביל עצמן, מכולן דרש אמונה בלתי מסויגת בו וביכולותיו.

היו תקופות קצרות בהן לא הייתה לו בת זוג. ביקרתי אותו פעם באמסטרדם בזמן כזה. הוא דאג אז לעצמו, והיה גאה מאוד באיך הוא מסתדר לבד, כמה זול לחיות ככה. בערב הזמין אותי לארוחה שבישל. אכלנו ספגטי רך עם קטשופ ועוף שלא בושל מספיק, שהפנים שלו עוד היה ורוד וקר. בלעתי בקושי, מחמיא לו מתי שדרש שאעשה כך. לשקר ככה היה לא נעים, פיזית. המילים נתקעו בגרון. אחר כך ירדתי לאכול עוד משהו ברחוב.

את בת הזוג הנוכחית שלי קיבל ואהב. כבר לא היה לי מאוד אכפת, אבל זה בכל זאת שימח אותי. הוא עזר לנו לקנות את הדירה בה אנו חיים והיה נדיב, אמין ואחראי. אבא שלו אף פעם לא עזר לו ככה, ובכל זאת הגיע לאן שהגיע, לבד, כי רק על עצמך אפשר לסמוך.

אני מקווה שאהיה אבא טוב. בינתיים ההורות באה לי טבעי, לא משנה אותי אלא משתלבת בחיי. לבתי אספר שהיה לה סבא שמת, שהוא היה איש מצחיק וטוב לב, קשה ומעניין, שבוודאי היה אוהב אותה מאוד. את העתיד שלה ושלי נוכל לבנות במנותק ממנו.

אי אפשר לחזור מהגלות

אבא שלי עזב את הארץ מהר אבל חזר לאט, בתהליך מהוסס, צעד צעד. הסתבר ששנאת ישראל אותה אימץ באמסטרדם לא הייתה אמיתית ומלאה, היא הייתה של אהוב ננטש, לא איזו ביקורת בעלת עומק. כרגיל אצלו, הייתה כאן איזו התקה, שיקוף מראה שבו הוא ומה שהוא מבקר מתערבבים יחד. הוא נטש את הארץ ובעצם ננטש על ידה, הוא חייב ובעצם חייבים לו, הוא משמר, בצורת חייו, בעקרונות הקשיחים שעל פיהם הוא מנהל אותם, משהו שכבר נעלם שמה, במדינה שעזב מאחור. היה בו משהו לא בוגר. הוא היה המדינה, הוא היה העולם.

כשנגמר העשור האבוד שלי נסעתי לאמסטרדם לחודש, להחליף אותו. זה נועד למלא מספר צרכים: א. לאפשר לאבא שלי, לבת זוגו ולילדם המשותף חופש ראשון, שבו נסעו לאי הספרדי מדירה לבדוק אפשרות להגר לשם ולהקים מזקקת ברנדי ובית מלון, ב. לשמש כחופשת עבודה עבורי וג. להרחיק את אבי מהעסק שבנה בזמן שהוא מתמוטט. עיריית אמסטרדם הוציאה צו סגירה למלון החדרים שאבי הצליח להקים מתחת לאפה וכנגד כל הסיכויים, ואני הייתי צריך להיות זה שסוגר את הכל בפועל, שפותח את הדלת בפני הביקורת הסופית שמוכיחה שזהו, אין מלון, אין חדרים להשכרה, אין אורחים, שכל זה היה כלא היה. אני חושב שאבי לא יכול היה להיות שם שזה קורה, שזה כאב לו מדי. הוא סמך עלי מספיק. הוא ביקש ממני ואני הסכמתי.

הונחיתי להתנהג בשבוע הראשון כרגיל, כאילו כלום לא קרה, לענות ולקבל הזמנות בטלפון, לכתוב ביומן, להכניס את האורחים החדשים פנימה, להתייחס אליהם יפה, לדאוג שישלמו מראש. הכסף הזה היה אמור לשמש

אותי למשך כל זמן השהיה שלי שם ואבי ציפה לקבל את היתרה שתיוותר. הייתי כמוהו, אומר גוד איבנינג דיס איז אורי יואלי ספיקינג בנימוס הולנדי קריר כשעניתי לצלצול הטלפון. כל המטלפנים היו ישראלים, ותמיד היה רגע של הקלה כשגילו שמותר להם לדבר איתי בעברית. אבל נהייתי מהמבוכה שלהם, וכשהגיעו ישר משדה התעופה נהייתי להסביר להם, היה לי נאום מוכן, לאיפה ללכת ולאיפה לא, לקנות אוכל בסופרמרקט, איך להיזהר ממלכודות תיירים, מאנשים שינסו למכור להם דברים. ניסיתי לחקות את הרישומים המסודרים שלו ביומן המשרדי כחול העטיפה, שהכל נכתב בו, ספר הקודש שלו, שבו גם היה מסכם את ההוצאות וההכנסות החודשיות.

היה חורף ובכל מקרה לא היו הרבה אורחים. בשבוע השני כבר לא קיבלתי אורחים חדשים. את החדרים של מי שעזבו הייתי מרוקן, יוצר ערימות של מיטות, מזרנים, כלי מיטה ומגבות, ארגזי כלי מטבח, טלוויזיות קטנות מסך, בולבוסיות. כיביתי את ההסקה. הבית הפך שקט וקר.

בת זוג חדשה, שבעזרתה ובזכותה נגמלתי מהתמכרות ארוכת שנים לאישה אחרת, שלא החזירה לי אהבה, באה לבקר אותי בשבוע השלישי, אחרי שהביקורת של העירייה חלפה. אני לא זוכר הרבה מזה, פקידים אטומים, מנומסים רק למראית עין, הם באו והלכו. סגירת המלון הייתה רגע לא דרמטי. דלת נטרקת וזהו, שקט. היה הרבה יותר כיף ככה.

היא הגיעה לבית ריק. סידרתי לה חדר זמני, הכי יפה במלון, רק כדי שתוכל לשים את התיק שלה ולהשתמש בשירותים רחוק ממני. איחרתי לאסוף אותה משדה התעופה כי התבלבלתי בין שעון תל אביב לשעון אמסטרדם. היא נראתה אבודה כשמצאתי אותה בשדה התעופה, כמו ילד ששכחו לקחת אותו מהגן, ולעולם לא סלחה לי על זה. אבל היו לנו ימים נפלאים, של עונג

וקרבה. אחרי שנסעה נהיה עוד יותר קר והכסף כמעט נגמר. הייתי שומע יוסי בנאי. מדי פעם בכיתי. לא היו לי בגדים מתאימים וגופי כאב מקור בטוילים היומיים לסופרמרקט.

טסתי חזרה יום אחרי שאבי ומשפחתו החדשה חזרו מחופשתם. הוא לא היה מרוצה מכך שבזבזתי את כל הכסף אבל לא דיברנו על זה. היו לו תוכניות, איך להציל את העסק, אבל היה ברור שמשוהו חייב להשתנות. הם החליטו לחיות בישראל.

בת הזוג הזו, הגרמנייה במוצאה, וילדם המשותף באו לארץ קודם, חיים כמעט שנתיים בלעדיו בקיבוץ בצפון. נפגשנו מעט. הוא שלח כסף ודיבר איתם בטלפון. לא הייתי קרוב אליהם במיוחד. הולנד זה לא מקום לגדל בו ילדים, במיוחד לא אמסטרדם, במיוחד לא לאימא גרמנית. ההולנדים שונאים גרמנים. הולנד גזענית והביורוקרטיה שלה דורסת כל מי שלא מתאים, כל מי שמיוחד. המזג אוויר בארץ הרבה יותר טוב. בכל זאת, זו המולדת. הוא חיסל את עסקיו לאט לאט, מתייחס לשובו לכאן כמו אל יציאה לפנסיה, כמו אל התחלה של קריירה נוספת, מסכמת.

החלום שלו הפעם היה יצירת הליקר הישראלי האולטימטיבי, עירוב של ריחות וטעמים שיהיו ייצוג ופירוש שלו לכותרת הזו. הוא הביא איתו מזקקת אלכוהול קטנה ושכר מבנה תעשייה ושדה ליד טבעון, ובו התחיל לגדל עשבי תיבול לצורך נסיונותיו. היו לו תוכניות גדולות. כל חייו הכינו אותו לדבר הזה, לאתגר החדש. למרות כל הסיגריות היה לו אף טוב, והרבה נסיון בהתססה ובזיקוק אלכוהול. תמיד עשה את זה, זה מי שהיה אמור בעצם להיות, וזו תהיה המורשת שלו, העסק הענק שיעביר הלאה, שישמור את שמו ויבטיח את עתיד משפחתו. בהתחלה עוד היה מהוסס אבל מהר מאוד שקע בזה לגמרי.

תמצית הישראליות הייתה נענע, זוטה, קורנית, זערת. כל מה שהיה צריך זה למצוא את טכניקת הייצור, את המינון הנכון לתערובת. ארץ ישראל היפה, מלח הארץ, זה היה מי שחשב שהוא. הבתים המושכרים בהולנד המשיכו בינתיים לספק לו פרנסה.

תמיד היה ליברל, איש של אמצע הדרך מבחינת בחירותיו הפוליטיות. ב-77 הצביע ד"ש. בבחירות האחרונות בהן הצביע זה היה עבור קדימה. היום ודאי היה תומך ביאיר לפיד. מפלגות של שוחרי ויודעי טוב יהירים, שבעצם אין להם מושג. נזהרתי מלהתווכח איתו על פוליטיקה. הוא טען שאני כמו כל הסופרים, לא יודע להקשיב, לא מוכן להודות בטעות. הוא היה חוזר שוב ושוב על אותם דברים, על זה שבכלכלה יש חוקים, שבעצם זה הדבר היחיד שמשמעותי. לא הייתה לו סבלנות למי שחשב אחרת. מי שלא צודק, טועה, אין באמצע. צריך לשנות דברים, צריך לעשות משהו.

הוא היה מוזר ויוצא דופן. שנות הגלות רק הקצינו את זרותו. הוא אסף והוסיף גינונים והרגלים אירופאים לכאורה. הוא היה מתקלח ללא סבון. את רוב כספו שמר במזומן. הוא קרא לעצמו בשם משפחתו בלבד. ובאותה מידה נשתמרה אצלו התלישות של מי שנעקר ממקומו כמעט חמש עשרה שנים קודם לכן, שתהליך השינוי שעבר לא היה מסונכרן לשינויים שעבר המקום אליו שב לבסוף. הוא לא יכול היה לחזור מהגלות. זרותו הייתה החלק העיקרי בו. בת זוגו עזבה, חוזרת לגרמניה, לוקחת איתה את בנם המשותף. הוא נסע לשם מדי פעם, לבקר, אבל החליט להשאר כאן, בינתיים. הוא עבד קשה על האלכוהול, חובר לשותף ששידכתי לו, שהבין ואהב את העולם הזה. הייתה לו בת זוג חדשה, אותה הכיר דרך אתר הכרויות באינטרנט שאחותי סייעה לו להרשם אליו. הוא גר ביבניאל, מושבה בגליל. הייתה לו סדנת זיקוק בחצר, הוא עבד קשה ועישן הרבה. הכל היה מוכן.

אין דרך יפה

אין דרך יפה לספר את זה. סרטן הוא דבר מכוער.

בעצם, זה היה צפוי. אדם שמעשן שתי קופסאות סיגריות ביום יחלה בסוף, זו רק שאלה של זמן. ולכן, הדבר המוזר באמת הוא כמה כל זה היה מפתיע.

אספתי אותו משדה התעופה, בלילה. דיברנו בטלפון, לפני זה, והבנתי שהוא לא ממש בסדר. חשבתי שקיבל שבץ קטן. הוא נסע לבקר את בת הזוג שלו ואת ילדו הקטן בברלין, ואחר כך לאמסטרדם. כנראה ששם כבר היה דפוק לגמרי, לא מצליח לדבר ברור, צולע, כמעט משותק בחצי גוף. חשבתי שהכנתי את עצמי לקראת המפגש איתו, וכשיצא מהדלתות החלביות באולם קבלת הפנים ידעתי בדיוק מה לעשות. משהו קרה לו במוח, ידעתי. הוא נראה עלוב כל כך, זקוק לרחמים, עקום, חבוש כובע צמר, לא מגולח. יד אחת שלו הייתה תלויה לפניו, מעוותת. רציתי להרים אותו על הידיים, לערסל אותו כמו תינוק.

וכמו תינוק, הוא התמסר לי, נותן לי אחריות מלאה על גופו. במשך חודשי המחלה למדתי להכיר את הפרשותיו, את צבע הליחה, את הרכב הדם שלו, את גושי הגידול. הם היו שלי כמו שהיו שלו. מאותו רגע ראשון בו ראיתי אותו, חולה ומושפל, הרגשתי במבחן, ושהכל עומד להשתנות.

בזכות מחלתו של אבי הפסקתי לעשן, אני כבר לא אוכל חיות מתות, התחלתי לרוץ. מחלתו ומותו שינו את חיי לטובה. זה עצוב מאוד. קשה לי

לספר על זה. אני חש אשמה על זה שנשארתי בחיים.

לא הייתה לי ברירה אלא לחוות את משבר גיל ה-40 הזה במלואו. השינויים שעברתי, ההרגלים הרעים עליהם ויתרתי, זה מה שאיפשר לי לשרוד את הזמן הזה. כך נפרדתי ממנו.

באותו לילה ראשון של מחלה לקחתי אותו משדה התעופה ישר לאיכילוב. חדר המיון היה עמוס, ואבי, עם הדיבור הלא ברור שלו והסיפור הזה, הגיע בטיסה מאמסטרדם, מבולבל, קצת מסריח, קיבל יחס של נרקומן, עד שסיפרתי לרופא הצעיר, היחיד שהיה קצת נחמד, שהוא גם משתעל דם. אז שלחו אותו לצילום ריאות, שאחריו הכל היה ברור. סרטן ריאות מתקדם, שכבר שלח גרורות, בין השאר למוח. גזר הדין היה ברור וחד, תוחלת החיים הצפויה קצרה וקצובה. אבל היה צריך לשחק את התקווה, את האמונה בנס, את חוסר הידיעה.

אבי היה צריך את ההדחקה הזו. כבר בהתחלה, אחרי שהוציאו בניתוח מסובך את גרורת הגידול עצמחה בתוך מוחו, והוא התאושש ומצבו השתפר זמנית, הכריז שהוא לא מכיר אף אחד שמת מסרטן ריאות. אני חושב שזה היה משחק, הכל, אני חושב שידע בדיוק אבל חשב שאולי חוקי הטבע, הרפואה והסטטיסטיקה יוותרו לו. פעם אחת התייפח בזרועותי, כשקילחתי אותו לפני ניתוח הראש שעבר. הבטחתי לו שאם יהפוך לצמח, אם יפסיק להיות בן אדם, כמו אבא שלו הלוקה בשיטיון איתו כמעט לא נפגש בשנים שלפני מותו, שפתאום היה לו חשוב להזכיר, אני אהיה זה שיהרוג אותו. זה היה משמעותי עבורו, מרגיע, לדעת שאני מסכים לקחת אחריות על מותו.

בנסיעה ארוכה שהייתה לי אז, להביא דברים מהבית ביבניאל לתל אביב,

שרתי לעצמי פזמון, שלא התפתח לשיר שלם: ולכאורה הכל היה טוב, והאמנו בשקר הלא נורא. יכול היה להיות יותר גרוע. אבל ידענו שהגרוע בא.

אני שונא את הסרטן. זו מחלה טיפשה ואלימה, שאכלה את גופו של אבא שלי מבפנים עד שכילתה אותו. אני שונא את הסיגריות שגרמו למחלה הזו. כל כך מהר אבי נגמל מהן כשחשב שזה מה שיאריך את חייו. טיפש. מכור. קורבן. אני שונא את המוות, את אשליית השליטה בו.

איני יודע מה לספר ומה לא. אני לא רוצה לזכור את אבי במחלתו, אני לא רוצה שכך יזכר, כאיש חולה, מריר ועלוב, שההישג היחיד שלו היה שליטה ברגע מותו. אני מסרב להתייחס לסופו כאל רגע השיא של מערכת היחסים בינינו, של הקשר בין אב לבן.

באוקטובר הקרוב ימלאו שלוש שנים לזמן פטירתו. אהיה באמסטרדם בזמן הזה, יומיים לפני המרתון בו אני מתכוון לרוץ, החמישי שלי. אימונים לקראת מרתון סתיו, בחום ובלחות התל אביבית, דורשים יכולת התמדה שחורגת מהרגיל. זה לא טבעי או נוח לרוץ בתנאים האלה, ובכל זאת בקיץ הזה אני רץ הרבה. אני בכושר הטוב ביותר שהייתי בו בחיי. האבהות הטרייה מרגשת אותי מאוד. טוב לי. סדרת הרשימות הזו, סביב זכרון אבי, נסיון להשלים איתו, עכשיו שכבר אי אפשר, מסתיימת כאן.